

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

25

kwietnia 2018

środa

19:00

NFM, Sala Główna

Philharmonia Orchestra

Esa-Pekka Salonen – dyrygent
Philharmonia Orchestra

Program:

Ludwig van Beethoven (1770–1827) *II Symfonia D-dur* op. 36 [40']

I Adagio molto – Allegro con brio

II Larghetto

III Scherzo: Allegro

IV Allegro molto

Gustav Mahler (1860–1911) *I Symfonia D-dur „Tytan”* [55']

I Langsam. Schleppend. Immer sehr gemächlich

II Kräftig bewegt, doch nicht zu schnell. Recht gemächlich

III Feierlich und gemessen, ohne zu schleppen

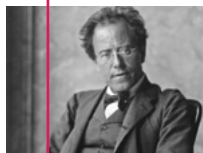
IV Stürmisch bewegt – Energisch

Koncert pod patronatem:

 BRITISH COUNCIL | 80 YEARS IN POLAND

L. van Beethoven

G. Mahler

Omówienie

Agata Adamczyk

II Symfonia D-dur op. 36 Ludwiga van Beethovena ma wymiar szczególnie. Jest świadectwem triumfu życiowej siły nad tragicznym losem, ewokacją hartu ducha człowieka niemalże „stojącego nad przepaścią”. Mimo że ta kompozycja Beethovena należy do najradośniejszych w jego dorobku, to trzeba pamiętać, że powstała ona w czasie, gdy (jak pisał sam twórca) „zawistny demon wetknął swój niegodziwy kotek w szprychy koła [jego] fortuny”.

Beethovena spotkało najgorsze, co może przytrafić się muzykowi – postępująca, nieuleczalna głuchota. To fakt powszechnie znany i wielokrotnie przytaczany, dlatego też dziś zwykle przyjmujemy go dość obojętnie, z pewnym znużeniem. A przecież świadomość zbliżającego się końca kariery, perspektywa utraty źródła utrzymania i kontaktu z otoczeniem czy niemożność usłyszenia własnych kompozycji musiały być dla artysty druzgocące. Czy potrafiłby parać się czymkolwiek innym? Z pewnością dostrzegał ironię losu – zawiódł go zmysł, który powinien być w nim najdoskonalszy.

Ratunku szukał u wielu lekarzy – ci przepisywali mu ciepłe i zimne kąpiele, oliwę, pigułki i napary. Wszystko bezskutecznie – w jego uszach nadal szumią. Lato 1802 r., które artysta spędził w malowniczej miejscowości uzdrowskiej Heiligenstadt, okazało się dla jego psychiki przełomowe. Tam dotarła do niego brutalna prawda, która spowodowała w nim myśli samobójcze – nigdy nie wyzdrowieje i nie zdoła dłużej ukrywać swojej choroby. Gdy kryzys minął, w liście do braci (tzw. testamentie heiligenstadzkim) Beethoven wyznał: „Niewiele brakowało, a skończyłbym z życiem. Tylko ona, sztuka, mnie powstrzymała. Ach, wydawało mi się niemożliwe, bym zszedł ze świata wcześniej, niż dokonam wszystkiego tego, do czego czułem się powołany”.

W tym czasie kompozytor pracował nad następnym dziełem symfonicznym. Choć poruszał się w nim jeszcze według zastanych norm i klasycznych wzorców, to zmodyfikował je dość znacznie, wykraczając tym samym poza symfonię Josepha Haydna i Wolfganga Amadeusa Mozarta. *II Symfonię* wyróżnia żywiołowość i energia, scherzo wstawione w miejsce menueta oraz nowa jakość brzmienia orkiestry, w której znaczącą rolę odgrywają instrumenty dęte. Kompozycję autor zadedykował przyjacielowi – Karłowi Lichnowskiemu. *II Symfonia* miała swoje prawykonywanie w Wiedniu w 1803 r. pod batutą twórcy.

Motyw zmagania się życia i śmierci odnajdziemy także w *I Symfonii D-dur* Gustava Mahlera. Zasadnicza praca kompozytorska nad dziełem przypadła na lata 1884–1888, ale później autor wielokrotnie (w 1893, 1896, 1897 i 1898 r.) dokonywał istotnych zmian, a cały proces twórczy przynosił do „budowania z klocków”. Prawykonywanie pierwotnej wersji symfonii odbyło się 20 listopada 1889 r. w Budapeszcie. Mahler początkowo wyróżnił dwie części, które podzielił na pięć ogniw. Wszystkie zaś opatrzył programowymi tytułami, czyniąc z kompozycji rozbudowany poemat symfoniczny. Na część I *Aus den Tagen der Jugend* (Z czasów młodości) składały się: *Frühling und kein Ende* (Niekończąca się wiosna), *Blumine* (Kwitnienie) oraz *Mit vollen Segeln* (Pod pełnymi żaglami), a na część II *Commedia humana* (Komedia ludzka) – *Todtenmarsch in Callots Manier* (Marsz żałobny w manierze Callota) oraz finał *Dall'inferno al paradiso* (Z piekła do raju). Kompozycja otrzymała tytuł: *Tytan, poemat dźwiękowy w formie symfonii*. Tym samym Mahler wskazał źródło inspiracji: powieść Jeana Paula o przemianie młodzińca w dojrzałego władcę. Artysta wykorzystał także autocytały pochodzące z *Lieder eines fahrenden Gesellen* (Pieśni wędrującego czeladnika), czyli kompozycji, którą stworzył w reakcji na zawód miłośny.

II Symfonia została przyjęta przez publiczność i krytykę niechętnie. Przekonany o artystycznej wartości dzieła kompozytor rozpoczął wprowadzanie poprawek. W ostatecznej redakcji usunął cały komentarz literacki (z wyjątkiem tytułu „Tytan”), jak również część zatytułowaną *Blumine*. Czyżby próbował przypodobać się kręgowi odbiorców wynajmających idee muzyki absolutnej? W partyturze Mahlera znajdziemy jedynie oznaczenia tempa poszczególnych czterech części. Mimo to utwór należy traktować jako typowe dzieło muzyki programowej, co pozostaje w zgodzie z założeniami twórcy. Pierwsza z części opowiada o wiosennej idylli, jest afirmacją budzącego się życia. Świat natury (jak w symfonii Beethovena sygnowany optymistyczną tonacją D-dur) objawia się tu głównie w sugestywnej stylizacji kojarzącej się z ptasim śpiewem. Część druga jest utrzymana w charakterze ländlera – austriackiego tańca narodowego. W trzeciej artysta umieścił marsz żałobny oparty na temacie popularnego kanonu *Frère Jacques*. Natchnienie stanowił dla niego obrazek dziecięcy zatytułowany *Pogrzeb myśliwego*. „Nie miałem zamiaru odmalowywać dźwiękiem niczego konkretnego, bardziej zależało mi na stworzeniu nastroju, który raptownie zostaje przerwany przez początek części czwartej” – wyjaśniał. Marsz jest skontrastowany z szeregiem różnych epizodów przypominających muzykę wojсковą czy brzmienie zespołów klezmerskich. Finał

natomiast, najmocniej inspirowany poematem Jeana Paula, miał być „obrazem bitwy, w której przybliża się dalekie zwycięstwo”. Za sprawą muzyki słuchacz dostępuje „wyzwolenia i wznosi się ponad smutek”.

W 1900 r., bezpośrednio przed wiedeńską premierą nowej wersji *I Symfonii*, kompozytor na krótko powrócił do programowości, publikując w „Neues Wiener Tagblatt” odautorski komentarz i tytuły kolejnych części: I – *Dionizyjskie odczucia radości w świecie natury*, II – *Młodzieniec wędruje po świecie*, III – *Ostra ironia. Banalność świata słyszalna w brzmieniu czeskiej kapeli wiejskiej i okrzyki bólu bohatera*, IV – *Rozpacz zranionego serca. Bohater narażony jest na smutki egzystencji*. Zwyciężył, *gdy zatriumfował nad światem*. Dziś *I Symfonia* jest jednym z najpopularniejszych dzieł Mahlera.

Esa-Pekka Salonen

Dzięki swojej niestrudzonej innowacyjności Esa-Pekka Salonen nieustannie zmienia rolę muzyki klasycznej w XXI w. Artysta jest głównym dyrygentem i doradcą artystycznym londyńskiej Philharmonia Orchestra, w której siedzibie znajdują się nagradzane instalacje RE-RITE i Universe of Sound, pozwalające ludziom na

całym świecie „wejść do orkiestry” poprzez projekcje audio i wideo. Salonen był również jednym z inicjatorów zaprojektowania bardzo popularnej aplikacji na iPada *The Orchestra*, która daje użytkownikowi dostęp do wewnętrznej struktury ośmiu dzieł symfonicznych. Jako dyrektor muzyczny Los Angeles Philharmonic (obecnie artysta jest dyrygentem honorowym tego zespołu) Salonen odegrał kluczową rolę w otwarciu zaprojektowanej przez F. Gehry’ego Walt Disney Concert Hall i uczynił tę orkiestrę jedną z najchętniej słuchanych i najlepiej finansowanych w kraju. Esa-Pekka Salonen pełni funkcję Marie-Josée Kravis Composer-in-Residence przy New York Philharmonic oraz Artist in Association przy Finnish National Opera and Ballet. Ponadto jest współzatożycielem i dyrektorem artystycznym organizowanego co roku od 15 lat Baltic Sea Festival. Niedawno został doradcą Sync Project, którego celem jest rozwój terapii poprzez muzykę. W 2015 r. wygłosił przemówienie na konferencji Apple Distinguished Educator na temat zastosowań technologii w edukacji muzycznej, a jego *Koncert skrzypcowy* znalazł się w międzynarodowej kampanii reklamowej iPada.

Esa-Pekka Salonen, fot. Minna Hatinen

Philharmonia Orchestra

Philharmonia Orchestra to światowej klasy orkiestra symfoniczna na miarę XXI w. Prowadzony przez E.-P. Salonen zespół charakteryzuje się pionierskim podejściem do roli współczesnej orkiestry symfonicznej, co przejawia się w próbie dotarcia do nowych odbiorców poprzez rozwój technologii cyfrowej oraz programy edukacyjne i partycypacyjne dla publiczności. Siedzibą orkiestry jest Royal Festival Hall w Southbank Centre w sercu Londynu, gdzie co roku prezentowanych jest ponad 50 programów. Stały repertuar zespołu jest uzupełniany cyklami koncertów, takimi jak m.in. „Philharmonia at the Movies”, „Music of Today” i „Philharmonia Chamber Players”. Philharmonia Orchestra została założona w 1945 r.

przez producenta EMI W. Leggego. Od 1964 r. jest orkiestrą samorządną i stanowi własność swoich 80 członków. Zespół współpracował z większością wielkich artystów klasycznych XX w., takich jak m.in. R. Strauss czy H. von Karajan. Od 2008 r. funkcję głównego dyrygenta i doradcy artystycznego orkiestry pełni Fin E.-P. Salonen, który jest także kompozytorem. Głównymi dyrygentami gościnnymi zespołu są J. Hruša i S.-M. Rouvali, a honorowymi dyrygentami Ch. von Dohnányi i V. Ashkenazy. Kompozytorka U. Chin jest dyrektorem artystycznym nowej serii muzycznej orkiestry „Music of Today”. Głównym międzynarodowym partnerem Philharmonia Orchestra jest Wuliangye.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsorzy:

